

Nebojte se úvahy!

MGR. IVANA TÁLSKÁ

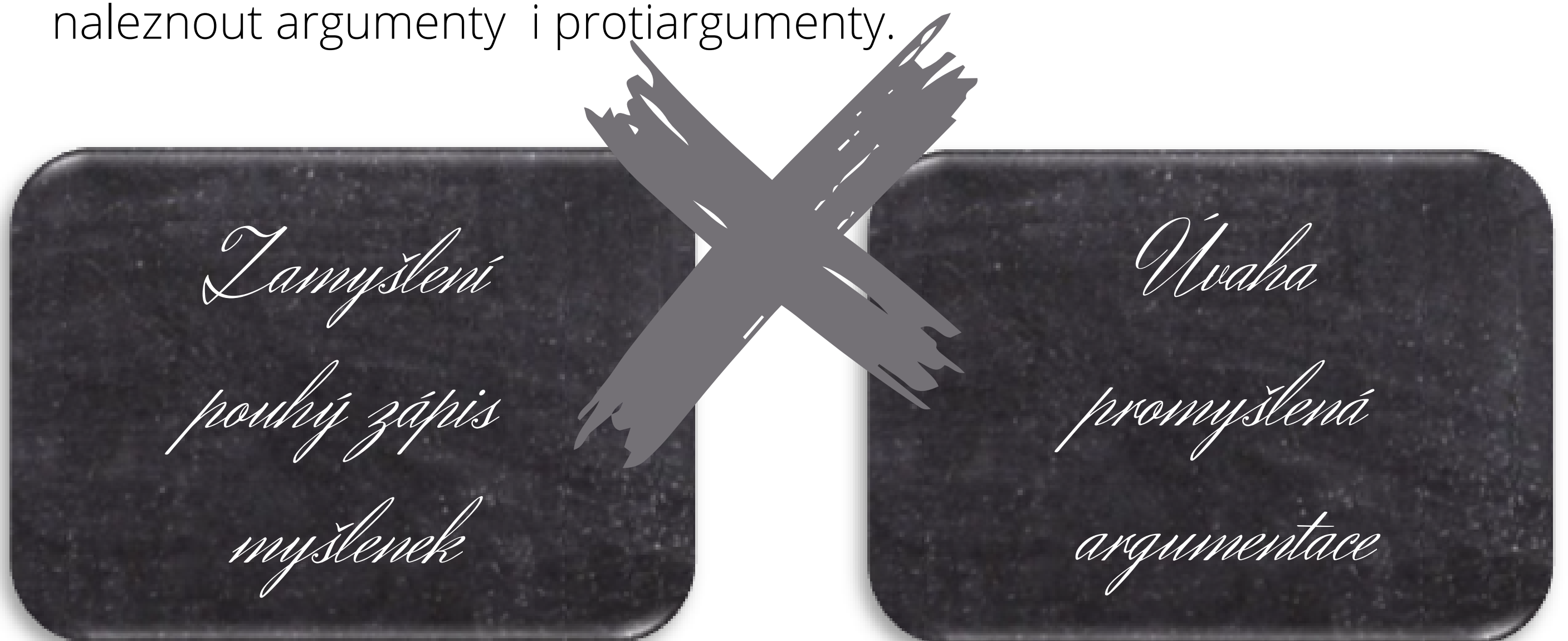
Co je to úvaha?

Jak už napovídá samotný pojem, jedná se o slohový útvar, při kterém **uvažujeme**. Mnohým by se mohlo zdát zbytečné zdůrazňovat zde sloveso, jež je ze samotného pojmenování odvozeno, ale v praxi se velmi často setkáváme s tím, že se studenti pouze nad tématem zamýšlí.

Podstatou úvahy je analýza jevů, hledání jejich příčin a nástin možných důsledků. To vše za doprovodu subjektivních názorů pisatele.

Při úvaze se díváme na danou problematiku z různých úhlů pohledu, a to i přesto, že daný názor nesdílíme. Snažíme se najít argumenty i protiargumenty.

Jak tedy postupovat, abychom napsali skvělou a věcnou úvahu? Odpověď naleznete v následujících krocích.

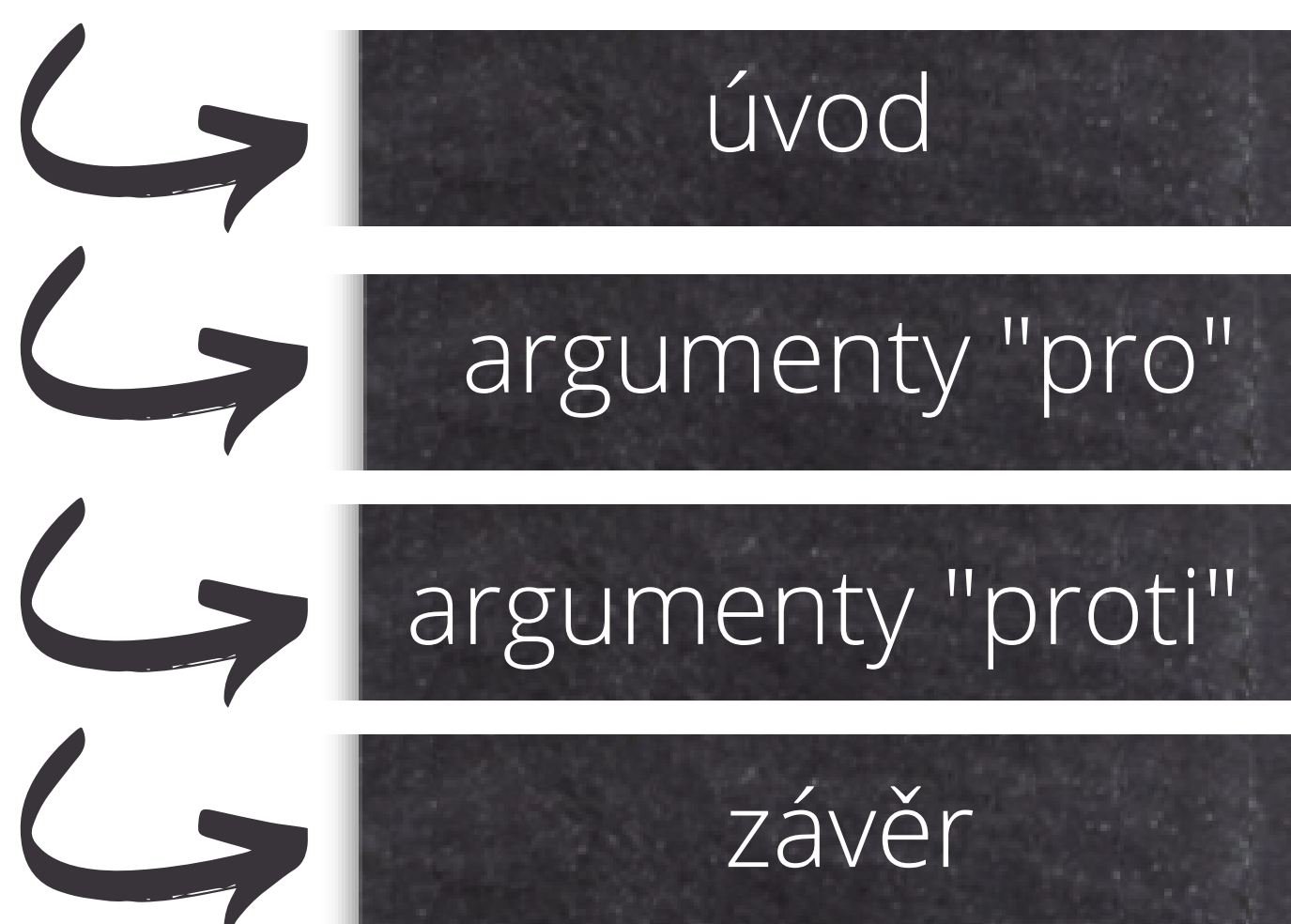
Krok 1: Brainstorming

Nejprve si musíme uvědomit, zdali jsme schopni k vybranému tématu, ke zvolené otázce najít kladné a protichůdné názory. V tomto bodě doporučuji si např. metodou **brainstormingu**★ všechny případné názory, postoje vypsát. Tím si uvědomíme, jestli bude naše argumentace dostačující a zdali bude "zastupovat" obě strany. Pokud tomu tak nebude, je na místě zvolit jiné téma nebo jiný slohový útvar.

Krok 2: Práce s osnovou

V tomto momentu doporučuji nejméně oblíbenou aktivitu - **práci s osnovou**. Z praxe víme, že často bývá psána až nakonec, což naprosto postrádá její smysl. Pro naše účely nemusíme pracně vymýšlet heslovité fráze. V této fázi je důležité promyslet všechny argumenty, body, názory a myšlenky z kroku 1, které bychom chtěli v úvaze zmínit. To vše si můžeme doplnit do této "univerzální" osnovy:

★ brainstorming - tzv. bouře mozků, při této technice si zapisujeme vše, co nás k tématu napadá, nepřemýšlíme nad tím, zdali je to správně či nikoliv, analýzu provedeme později.

úvod

V úvodu bychom měli nastínit téma, kterým se budeme zabývat. Je-li zadání formulováno příslovím, doporučuji si problém z daného úsloví "vytáhnout" skrze otázku (popřípadě skrze řečnickou otázku). Např.: *Je živý vánoční stromeček přežitkem?*

argumenty "pro"

V této části bychom měli čtenářům nabídnout veškeré argumenty, jež podpoří stanovenou tezi, v našem případě proč je lepší sáhnout o Vánocích po živém stromečku.

argumenty "proti"

V úvaze je velmi podstatné zaměřit se na danou problematiku z různých úhlů pohledů, tedy i z hlediska "proti". Pokud stať úvahy takto rozdělíme do dvou odstavců, zabráníme možnému přebíhání z myšlenky na myšlenku. Vrátime-li se k naší stanovené otázce, budeme v tomto odstavci sepsovat argumenty proti živému stromečku.

závěr

Konec práce patří závěrečnému vyhodnocení argumentace. Zároveň uveďte i svůj subjektivní pohled, ale mějte na paměti, že zde nejde o prosazení nám blízkého názoru! Pisatel navíc nemusí dospět k jednoznačnému řešení.

I nad závěrem však musíte přemýšlet, vyvarujte se opakování již řečených vět. Na závěr naší fiktivní úvahy tedy zhodnotíme, zdali je lepší si o Vánocích pořídit živý stromeček či nikoliv.

Krok 3: Vlastní práce

Úvaha je slohový útvar, který bychom měli psát spisovnou češtinou. Vzhledem k tomu, že se snažíme o objektivní argumentaci, neměli bychom příliš využívat slova expresivní a citově zabarvená.

Správná úvaha by měla obsahovat hodnotící výrazy, řečnické otázky či kontaktné prostředky, prostřednictvím kterých se snažíme vtáhnout čtenáře do dané problematiky. I zde by však mělo platit pravidlo: "Méně znamená více".

Velmi častým nedostatkem ve stylizování vět je přemíra částic a příslovcí, za velký nešvar studentů můžeme označit vazbu když - tak, parazitní slova tak a takže.

Studenti se s velkou oblibou pouští do velmi rozvinutých souvětí, do kterých je ale snazší se zamotat, popřípadě se vychýlit z větné struktury. Zvláště velký počet (vložených) vedlejších vět přívláskových může způsobit větší chybovost v interpunkci.

Co mít na paměti, aby pro Vás úvaha nepředstavovala lstivou past:

P **promyšlená** - v úvaze nezaznamenáváme tok myšlenek, celá struktura je promyšlená, jednotlivé části na sebe logicky navazují.

A **autorská** - mějte na paměti, že úvaha je zároveň osobité vyjádření se k dané problematice, proto do ní musíte vždy vložit své vlastní názory.

S **srozumitelná** - jasně formulujte své myšlenky.

T **terminologicky správná** - využívejte termíny, cizí slova, jejichž význam dobře znáte.

Krok 4: Kontrola textu

Nebudte lenivý, přečtete si po sobě úvahu. Zkontrolujte si pravopis, shodu podmětu s přísudkem, tvary zájmen (já, jenž...) a interpunkci. Pokud Vaše úvaha obsahuje složitější souvětí, přečtete si dílčí věty, zvláště máte-li tam vedlejší větu přívlastkovou vloženou.

Dbejte i na pestrost slovní zásoby, rozlišujte synonyma a slova odvozená. Není na místě, abyste příliš hromadili slova odvozená od stejného kořene. Neopakujte věty!

Dobrá úvaha mimo jiné obsahuje:

- ↪ různé typy vět
- ↪ pestrou slovní zásobu
- ↪ kontaktové prostředky
- ↪ vhodné termíny, slova cizího původu
- ↪ hodnotící výrazy
- ↪ řečnické otázky

Úvaha

Promyšlená

Autorská

Srozumitelná

Terminologicky
správná

V úvaze se vyvarujeme:

- ↪ hromadění příslovcí a spojek
- ↪ vazbě *Když - tak*
- ↪ parazitním slovům *tak, takže*
- ↪ opakování stejných slov, vět
- ↪ expresivním, nespisovným a citově zbarveným slovům
- ↪ hromadění vedlejších vět přívlastkových se zájmenem *který*
- ↪ přeskokování z tématu na téma
- ↪ položení otázky a jejího okamžité zodpovězení
- ↪ gramatickým, stylistickým a interpunkčním chybám

↪ úvod

↪ argumenty "pro"

↪ argumenty "proti"

↪ závěr

*Nedosažitelné je jenom to,
o co se nepokusíme...*

Zdroj

Převážná část textu vychází z mé zkušenosti, nicméně ve výuce využívám následující titul:

FAJKUSOVÁ, Dobruše, Eva HARTMANOVÁ, Ludmila MORKEŠOVÁ, et al. *Maturita v pohodě*. 4. vydání. Praha: Taktik, 2020. ISBN 978-80-7563-290-6.